

სამეურნეო ჟურნალი

გოსსავსი

(იბეჭდება ორ კვირაში ერთხელ)

ჟურნალის ფასი წელიწადში . . . 3 მან. || რედაქცია: კავკასიის სამეურ. საზოგადოება
თითო ნომერი ხელზე გასასყიდად . 10 კაპ. || ადრესი: Тифлисъ, Варятинская, № 5.

წელიწადი მიმოი

1910 წელიწადი.—1 პერიდი.—№ 7.

შინაარსი

ე. იოსელიანი	იონჯა და მისი მნიშვნელობა	3
ვ. რცხილაძე	კირი და გოგირდი შაბაიშის მაგივრად	6
ი. ქუთათელაძე	ჩუენი ქვეყნის აბრეშუმის შარკი უცხოეთის ბაზარზე	6
ნ. ნახუცრიშვილი	საცდელი მინდვრის გამართვა და ხელფონური სსსუქების გამომცდა	11
გ. თაქთაქიშვილი	მონილია სოკო	13
გ. ცხადაძე	ება-ეურა	14

საყურადღებო ცნობები:

ადრეულა კართოფილი 16

სამეურნეო ჟურნალი მოსავალი

(იბეჭდება ორ კვირაში ერთხელ)

წარსულ წელს ჟურნალში დაიბეჭდა წერილები შემდეგი შარებისა:—
პ. ავერკინისა, ა. აფხაზისა, აგრიკოლისი, ვ. აზოშვილისა, გ. ახლამესი ლ. გოგნიევისა, გ. გულბათიშვილისა, დ. გორთაშვილისა, შ. დედაბრიშვილისა, ელექსი, ზ. ედილაშვილისა, მ. ზაალიშვილისა, ა. თამაშვილისა, ე. იოსელიანისა, დ. კანჩერი, ე. კარბელაშვილისა, პ. ლორთქიფანიძისი, დ. მდივანისა, ს. მგალობლიშვილისა, მ. მალაშვილისა, ნ. მაკარაშვილისა, ვ. შჭედლიშვილისა, მ. მამულაშვილისა, გ. ნახუცრიშვილისა, ც. ნ., ი. პა-ცაშვილისა, ვ. რცხილაძისი, მ. სემიონოვისა, პროფ. ა. ფორტუნაძისა, ვ. შ — ელისა, ი. წინამძღვარიშვილისა, ს. ხუნდაძისი, ე. ხრამელაშვილისა, მ. ჯანაშვილისა, ი. ჯორ-ჯაძისი და რამდენიმე წერილი ხელმოუწერილი.

რედაქცია მოელის სხვებიდანაც თანამშრომლობის სურვილის გამოცხადებას.
რედაქციასთან ტერმინების შესამუშავებლად არსებობს კოლეგია, რომლის კომ-პეტენცია რედაქციას სავალდებულოა აქვს თავისთვის მიღებული იმ იმედით, რომ გარემოება იგი ერთის წხრით გამბედაობასა და სიმშვედეს მისცემს შრომაში ყველა იმით, ვინც ქალაქ გარედ სცხოვრობენ და არ შეუძლიანთ რედაქციასთან პირისპირ შეთანხმება რომელიმე ტერმინის ხმარების შესახებ, და მეორეს წხრით მისცემს ქარ-თულს ვნას მეცნიერებათა ყველა დარგში გარკვეულ სახიერებას.

კოლეგიაში ჯერხანობით მოწვეულ არიან: გოგებაშვილი ი., სარაჯიშვი-ლი ა., ჯანაშვილი მ., თაყაიშვილი ე., იოსელიანი ე., გულისაშვილი შ., ყიფშიძე გ., ჯაბადაძე ი., კარიჭაშვილი დ., ბილანაშვილი შ., დედაბრიშვილი შ., დამბაშიძე ე., აღლაძე ი., გულისაშვილი მ.

თანამშრომელთა საშუალებოდ.

ჟურნალის შემოსავლიდან გაისტუმრება ხარჯი სტამბისა და კანცელარიისა, და-ნარჩენი (თუ რამე დარჩა) წლის დამლევს დაურიგდებათ თანამშრომლებს პროპორ-ციულად მათი ნაშრომისა.

დასაბეჭდად მიღებული წერილები შეიძლება რედაქციამ შეასწოროს და შეა-მოკლოს. წერილები და კორესპონდენციები, რომელნიც არ დაიბეჭდებიან, არც შე-ინახებიან დასაბრუნებლად.

რედაქცია მზათ არის აღმოუჩინოს „მოსავლის“ მკითხველებს ყოველ გვარი შუამავლობა სამეურნეო იარაღებისა და მაშინების და აგრედვე ყველა სამეურნეო ნაწარმოების შექენა-გასაღებაში.

განცხადებები დაიბეჭდება მხოლოდ უკანასკნელ გვერდზე. ჩვეულებრივი სტრი-ქანი (ვენური ან აკადემიური ასოთი) განცხადებისა ღირს **ორი შაური**. წლიურ აბონემენტებისათვის განცხადების ფასი რედაქციასთან შეთანხმებით. განცხადების ფასი წინდაწინვე უნდა იყოს წარმოდგენილი.

წლის დამლევს ხელისმომწერლებს **საჩუქრად დაეგზავნებათ რჩეული თეს-ლეულობა** სხვადასხვა სამეურნეო მცენარეთა საუკეთესო ჯიშებისა.

აგრედვე, თუ შეძლება ექნება რედაქციას, ჟურნალის ხელისმომწერლებს **გაუგ-ზავნის უფასოდ დამატება-ბროშურას** მეურნეობის რომელიმე დარგის შესახებ.

ჟურნალი წელიწადში ღირს 3 მანეთი.

რედაქციის ადრესი: Тифлиς, Барятинская, 5. «МОСАВАЛИ».

რედაქტორ-გამომცემელი **პ. ი. რცხილაძე**

ჩვედაქცია უმორჩილესად სთხოვს ვისაც უურნალის წლიური ფასი სრულად არ აქვთ შემოტანილი შემოიტანონ, რომ უურნალის შემდეგი ნომრები თავის დროზე გაეგზავნოთ.

იონჯა და მისი მნიშვნელობა

საქართველოს რომელ კუთხეშიაც გინდა კითხო სოფელს მოსავალზე ასეთ პასუხს მიიღებთ უეჭველად: რა ვქნათ, შენი ჭირიმე, მიწა გამოიფიტა, ძალა აღარა აქვს, ვიწროობაა, საქონელი ვეღარ მოტრიალებულა“ და სხვა.

სოფლის მეურნე ვერ შერიგებია თავის ვიწროობას, არა სჯერა რომ მეურნეობაში ვიწროობა აუცილებელი მოვლენა: ხალხი მატულობს მიწას კი არა ემატება. შედეგად ამას ვიწროობა მოსდევს. ჩვენზე წინ სხვანი ჩავარდნენ ამგვარ ვიწროობაში. თუ კიდევ სადმე არის ისეთი ხალხი, რომელსაც ჯერ ფართო გასაწევ-გამოსაწევი აქვს, უეჭველია დღეს-ხვალ ამასაც ნებაუნებლიეთ ისტორია მიიყვანს მამულის სივიწროვემდინ. აუცილებელი სენი ხვნათვის სხვანიჩრად მოწყობით და მამულის უკეთესი დამუშავებით უნდა გაქარწყლდეს. ეს გზაც აუცილებელია. აი სწორეთ ამ გზას დადგნენ ისინი, რომელთაც ჩვენზე აღრე დაატყდათ თავზე მიწის სივიწროვე. მრავალი წლის გამოცდილებამ დაანახვა მათ რომ ერთი საშუალებათგანი მიწის სივიწროვის წინააღმდეგ ბრძოლისა ბალახის თესვა და მოყვანაა. ბალახი მარტო საქონელს არ აძლევს საკვებას, მიწასაც ანოყიერებს თავისი ფესვებით და ხორბლეულობის თესვაში საჭირო წესრიგიც შეაქვს. ეს წეს-რიგი იმაში მდგომარეობს

რომ ზოგ (პური და ქერი) მოსავალს შემოდგომაზე ვთესავთ, ზოგს გაზაფხულზე და ორ წელიწადში ერთხელ ვასვენებთ მიწას. სასუქის მნიშვნელობა გვესმის, წინათაც ვიცოდით, მაგრამ უსახსრობის გამო ეს ჩვენი ცოდნა ვერ გამოგვიყენებია. უმიწობა და რაც მიწა გვაქვს იმისი მცირედი ნაყოფიერება გახდა მიზეზი საკვებავის უქონლობისა ჩვენთვისაც და ჩვენი საქონლისათვისაც. ეს გაჭირება სხვა ხალხებმაც გამოსცადეს, მაგრამ ამ გაჭირებიდან გამოსვლის ამსახსარიც მალე იპოვეს. ერთი სახსართაგანი ბალახის თესვა-მოყვანაა.

საქართველოში საქონლისათვის წინათ მარტო უგრეხელის თესვა იცოდნენ. ეხლა ამასაც თავი დაანებეს. მხოლოდ ქართლში და ჯავახეთში შეხვდებიან აქაიქმის თესვას, თორემ სხვაგან აღარსად. შვრია, ფეტვი, სელიც ძალზე შემცირდა, ასე რომ ანგარიშში ჩასადები არ არის. საზრდოთ ეხლა ხალხისათვისაც და საქონლისათვისაც მარტო პური, სიმინდი და ქერია. მარტო ამ პურის, ქერის და სიმინდის მორიგობით თესვაზე და მიწის დასვენებაზედ არის დამყარებული ჩვენში ხორბლეულობის მოყვანა. როგორც სხვა ხალხის გამოცდილება გვიჩვენებს იძულებულნი ვართ ჩვენც შევცვალოთ ხვნათვის წესი. საჭიროა შემოაღნიშნულ მცენარეებს კიდევ სხვა ახალი მცენარე ჩაუროთ.

ეს ჩარევა მეტ ნაყოფიერებას მისცემს მიწას, უფრო მეტს, ვიდრე **ნაჩხატები***) მოიკრეფენ ამ ძალ-ღონეს თავისთავად. ხოლო იმ ახალ მცენარესთან ერთად, რომელიც უნდა შევიდეს მორიგეობით თესვაში, საჭიროა ვიცოდეთ რომელი ხორბლეულის შემდეგ რომელი უნდადაითესოს. ეს წეს-რიგი თესვისა უნდა ცდითა და დაკვირვებით იყოს გამოკვლეულ-განსაზღვრული წინადავე. ამაზე ცალკე გვექნება შემდეგ ლაპარაკი, ხოლო ეხლა თვით ის მცენარეები მინდა დავასახელო, რომელნიც უნდა ჩაერივნენ დღემდე არსებულ ჩვენში მორიგეობით თესვაში. ეს მცენარეები გახლავთ ბალახები: **სამყურა** და **იონჯა**.

სამყურა უფრო გრილი ადგილის ბალახია, ძალიან უწყობს ხელს პურის მოსავალს, ძალიან ანოყიერებს მიწას თავის ფესვებით და თანაც მშვენიერ თივას იძლევა.

იონჯას უფრო სითბო უყვარს; პურის მოსავალს და მიწის გაღონ-ერებას სამყურაზე მეტად შველის, თივას იძლევა მშვენიერს და მოსავლიანობით სამყურას სჯობნის.

რა გავლენა აქვს ბალახის თესვას პურის მოსავალზე და საქონელზე აი ამისი ერთი მაგალითი: „ამ ოცდა ხუთის წლის წინად—სწერია ერთ პატარა წიგნაკში—ვოლოკალამის მაზრაში ყველა სოფლებს ერთად ჰყვანდათ შინაური მსხვილფეხი რქიანი საქონელი და ცხენი 33500 სული. მორიგ თესვაში მიწა სამ წელიწადში ერთხელ ისვენებდა და ერთდღიანად მიწაში პური ორჯელ ითესებოდა. ორ დესეტინა დასვენებულ მიწას სასუქი მხოლოდ იმდენი

ეძლეოდა, რამდენსაც სამი სული საქონელი მოიცემოდა. ამგვარად არც სასუქი იყო საკმარისი, მიწაც უხვიროდ იხვენებოდა კავით (იმ მაზრაში გუთანი ჯერ არ იცოდნენ) და ყველა ამ მიზეზებისა გამო მოსავალი ერთდათესილ ფუთზე მხოლოდ ორი ფუთი მოდიოდა. პურს ზოგნი სვეტისცხოვლობიდანვე ყიდულობდნენ, შობამდე და ყველიერებამდე ხომ ცოტას ვისმე გასწვდებოდა ხოლმე და სასყიდელი უხდებოდათ. 1867 წლიდამ დაწყებული 26 წლის განმავლობაში სრული უმოსავლობა ხორბლისა მთელს მაზრაში და დამშვევა ხალხისა მოხდა 15 ჯერ, გარდა ამისა მაზრის ზოგიერთ სოფლებში პურის უმოსავლობა იყო 5 ჯერ; ხალხი წამდაუწყებ სესხულობდა საერობო თანხიდან ფულს პურის სასყიდლად; სოფლის ბედლები თითქმის სულ მუდამ ცარიელები ეყარნენ. 1871 წლიდამ 15 წლის განმავლობაში ხსენებულ მაზრის სოფლებს გაუტანიათ 527 სესხი, რაც 100 ათას მანეთზე მეტ თანხას შედგენდაო.

მოსავალმა სულ სხვა პირი დაიჭირა,— განაგრძობს ბ. ზუბრილინი—როცა გლეხები ბალახის თესვას შეუდგნენ და თანაც კავის მაგიერ ხენაში გუთანი შემოიღესო. შეგროვილი ცნობებიდან სჩანს რომ 1905 წ. მსხვილფეხი რქიანი საქონელი და ცხენი ოცდაცამეტი ათასის მაგიერად ორმოცდათორმეტი ათასი იყო მაზრაში; მოსავალიც **ერთი ხუთად** მოდის და არა ერთიორად, როგორც წინათ იყოო; ვისაც მოუსავლობამ მიწაზე ხელი ააღებინა, ეხლა ხელ-ახლად დაუბრუნდა მიწას და იწყეს ხენა-თესვაო.“

ყველა მცენარე თავის შესაფერინადაც თხოულობს. იონჯას, მაგალითად,

*) „ნაჩხატი“ არის დასასვენებლად დარჩენილი მოუხნავი ნაყანობი ან ნაქერალი.

ღრმა ღონიერი ნიადაგი უყვარს, ფესვები მცენარისა ღრმად მიდან და სარზლოს უფრო ქვემოდან იღებენ ვინემ ზემოდან, თუმცა ნიადაგის ქვეშითი პირიც არ უნდა იყოს თიხა. თიხა წვიმის წყალს აგუბებს, და მცენარეს ფესვებს ულორწოვებს ულპობს. ხოლო თუ ნიადაგს ნესტი ზომიერად აქვს, იონჯა შეიღჯერავეჯერ ითიბება წელიწადში. მიწა იონჯისათვის ღრმად უნდა იყოს მოხნული, თუმცა იმერეთში, საცა უკანასკნელ დროს ყოინდარის მაგივრად იონჯას სთესავენ, მიწას კავითა ხნამენ. ღრმად მოხვნასთან მიწა კარგად უნდა იყოს შემუშავებული. გარეშე ბალახი რომ არ მოერიოს უშჯობესია მიწა შემოდგომითვე მოიხნას, გაზაფხულის პირზე ხელახლად გადინხას, დაიფარცხოს და მერე ისე დაითესოს იონჯა თესლი უნდა კარგად იყოს დარკვეული, სხვა ბალახების თესლი არ უნდა ერიოს. იონჯის კარგ თესლად ითვლება ფრანგული იონჯის თესლი, რომელიც ფუთი ტფალისში 16 მანეთად იყიდება.

ითესება იონჯა იმ დროს როცა მიწას სისველე ჯერ არა აქვს გამოღეული. გვალვა ძალიან აფერხებს იონჯის ზრდას, მეტადრე პირველად, როცა ფესვები ჯერ გაშლილ-გაღონიერებული არა აქვს მცენარეს. საცა აპრილში და მაისში გვალვა ხშირად იცის, იონჯა--დათესილ ნახნავზე შეიძლება შერია ან ქერი დაითესოს. ეს უკანასკნელნი ადრე იზრდებიან, უჩრდილებენ იონჯას და ამ ნაირად გოლვისაგან იფარავენ. შემდეგში კი როცა იონჯა გაიმაგრებს ფესვს, გვალვისა აღარ ეშინიან, შერია და ქერი გაითიბება და მარტო იონჯა რჩება. სარწყავში იონჯა უფრო მოსავლიანია, ვინემ ურწყავში; დლიურს,

რომ საესებით დაითესოს იონჯით, ერთ ფუთამდე თესლი უნდა. თესლი დათესამდე უნდა შემოწმდეს, ამოსვლის ძალა არ ქონდეს დაკარგული. იონჯის თესლი წვრილი თესლია და თუ ღრმად დაითესა, ვერ ამოვა, ნათესი მიწაშივე ამოიხრჩობა. ამიტომ თესლს ზემოდან მიწა ძალიან თხლად უნდა ჰქონდეს გადაფენილი. იონჯის დათესის წინ უმჯობესი იქნება ნახნავი კვლებად დაიყოს. სიგანე კვალს რამდენზედაც ერთი მკლავი გასწვდება ის ეყოფა. თუ თბილი ამინდი დაუდგა, მცენარე 8—10 დღეზე ამოიხეთქავს. იონჯა კარგად შემუშავებულ ნოყიერ მიწაზე პირველსავე წელს გაითიბება, ხოლო ნამდვილი მოსავალი იონჯისა აიღება მესამე--მეოთხე წელს. ქართლში იონჯის გათიბა შეიძლება მთელ ზაფხულის განმავლობაში სამჯერ, კახეთში, თელავის მაზრაში--ოთხჯერ, გურია-სამეგრელოში და იმერეთში--ხუთჯერ-ექვსჯერ. შუათანა მოსავალი იონჯისა დესეტინაზე ოთხას ფუთ თივას იძლევა. ბუნებრივი ჩვენი სათიბები კი ეხლა ას ფუთსაც აღარ იძლევიან, გინდაც რომ ამინდი ხელს უწყობდეს. უხვი საკვებავი საქონლისათვის, რომელსაც იძლევა იონჯა, მიწის განოყიერება და ხორბლეულობის მოსავლის გაორკეცება, რომელიც იონჯის თესვას მოსდევს შედეგად, აშკარად დაანახვებენ მეურნეს იმ სარგებლობას, რაც ამ ბალახს შესძლებია. გათიბა იონჯას უნდა, სანამ ყვავილში ჩავარდება მცენარე; დაპურებამდე დატოვება თივის გაფუჭება იქნება, რადგან მთელი სინოყიერე მცენარისა მარცვალში გადავა და ყლორტ-ფოთოლი გახევდება.

კირი და გოგირდი შაბაძის მაგივრად

ამერიკელებს უცდიათ და დარწმუნებით იტყობინებიან რომ შაბაძის მაგიერ შეიძლება კირში შეზავებული გოგირდი ვიხმაროთ ნაცრის წინააღმდეგაც და ობის (მილდიუს) წინააღმდეგაც.

ეს წამალი გაცილებით იაფიც ჯდება და დრო და მუშაც ერთიორად ნაკლები უნდება, რადგან ნაცარსაც და ობსაც ერთად ეწამლება.

ზედმეტი ღირსება ამ წამლისა იმაში მდგომარეობს, რომ ჩვილ ფოთოლს მცენარისას, რაც გინდ ნაზი იყოს, წამალი არა სწევას.

წამალი შესდგება:

- გოგირდი..... 10 გირვ.
- წყალდაუხსნელი კირი .. 11 ”
- წყალი..... 18¹/₂ ვედ.

შეზავება ასე უნდა: თიხის ან ხის ქურქელში ჩაპყროთ კირს და ნელ-ნელა დაუწყებთ განელებას წყლით. კირს უნდა ურიოთ და როცა ძაან გაცხელდება, გოგირდი მოუკიდოთ ცოტ-ცოტაობით ისე, როგორც ადუღებულ ბადაგს ფქვილს ვუკიდებთ სათათარეთ. როცა მთელ გოგირდს შეაღვეთ, დანარჩენ წყალსაც დაასხამთ და წამალი მზად იქნება.

სასურველია როგორც ეს წამალი— **მონოსულფიტი**, ისე **პოლისულფიტი***) სცადონ ჩვენმა მევენახეებმა პატარა კორუმ ადგილზე და შედეგი თავიანთი დაკვირვებისა და ცდისა შეგვატყობინონ ჟურნალში დასაბეჭდათ.

ვ. რცხილაძე

ჩვენი ქვეყნის აბრეშუმის პარკი უსხოეთის ბაზარზე

(წერილი მარსელიდან *)

მეაბრეშუმეობის გავრცელებას ჩვენში უმთავრესად ხელს უწყობს ის გარამოებაც, რომ პარკის მოსაფლის გასაღება შესამჩნევად გაადვილდა, როგორც ადგილობრივ ისე უცხოეთის ბაზარზე. ჩვენის ქვეყნის ზოგიერთ სოფლებში მოყვანილ პარკს, მაგალითად იმერეთსა და გურია-სამეგრელოში, ევროპის ბაზარზე კარგი სახელი აქვს და

გასაღება შუშა-ნუხის პარკთან შედარებით უზრუნველყოფილია. მსოფლიო ბაზარზე საქართველოში მოყვანილ პარკს საკუთარი სახელი აქვს. მარსელსა და მილანში დასაფლეთ საქართველოში დამუშავებული პარკი კავკასიის სხვა რაიონების პარკიდან გასარჩევად ბირჟაზე აღინიშნება: „Caucase-Koutais“ ანუ „კავკაზ-ქუთაისის“ სახელით და შუშა-ნუხის და ბუხარის პარკთან შედარებით მეტ ფასებში იყიდება. მსოფლიო ბაზარზე ბუხარის და შუშა-ნუხის პარკს ფრანგ-იტალიელი მექარხნე უფრო ნაკლებად ეტანება,

*) ამ წერილით ვუპასუხებ იმათაც, ვინც მე შემომეკითხნენ და თავის დროზე ვერ მივაწვდინე მათთვის საინტერესო ცნობები, რადგან მე სულ მოგზაურობაში ვარ და ჩემ სახელზე გამოგზავნილ წერილებს დროზე ვერ ვიღებ.

მარსელი, 8 მარტი. ი. ქუთათელაძე.

*) იხ. „ახალი წამალი მილდიუსა და ნაცრის წინააღმდეგ“ ა. როლოვი, „მოსავალი“ № 3, 1909 წ.

რადგან გარდა ბუნებით მცირედი ღირსებისა დამუშავებულიც ვერ არის კარგად, ცალ-ცალკე ხარისხებად არაა გადარჩეული. მყიდველი დარწმუნებული არ არის რომ ერთი ტომრიდან აღებული რომელიმე ხარისხის პარკი ნიმუშად ემზავსება სხვა ტომრების იგივე ხარისხის პარკს მთელს პარტიაში. ხშირად ერთი და იგივე ხარისხის პარკის ერთი ნიმუში სჯობნის მეორეს, ან უფრო ნაკლებია ერთ და იგივე პარტიაში და სხვა. თუმცა რაც შეეხება პარკის რიგიან გამომხმობა-გადარჩევას ამ მხრივ გურია-სამეგრელოს სოფლებში დამუშავებული პარკიც კი შესამჩნევად კოჭლობს, განსაკუთრებით სამეგრელოსი. სამწუხაროა, როცა იცით რომ ზოგიერთი მეპარკე ვაჭარი განძრახს არ უწყობს ხელს პარკის რიგიან გამომხმობა-დამუშავებას!

პარკიც და ძაფიც დიდი სინესტის ამღებნი არიან. რაც უნდა მშრალი და მზიანი ღღე იყოს, ერთ ფუთ ძაფში უსათუოდ ოთხი გირვანქა წყალი იქნება, და თუ წვიმიანი ან ნისლიანი ღღეა, მაშინ ხომ ათ გირვანქაზე მეტიც აღებ-მიცემობაში პარკის ნამდვილ წონათ მიიღება ის წონა, რომელიც აქვს პარკს როცა სამი ფუთი ნედლი პარკი გამომხმობის შემდეგ ერთ ფუთზე დავა. 300 ფუთი ნედლი პარკი იენისში ნასკიდი ორი ან სამი თვის შემდეგ 100 ფუთზე მეტს აღარ უნდა იწონიდეს. ზოგ სოფლებში პარკის ფარდულები დახურულ-დაბურულია განგებ, პარკი თაროებზე გროვა-გროვა აქვთ დაყრილი რომ ნიაგ-ქარმა არ იმუშაოს და პარკი ძალზე არ გამოხმესო. ასეთი პარკი სამი ფუთიდან ერთი ფუთი კი არა, ერთი ფუთი და სამი ოთხი გირვანქა გამოდის და ყოველ

ასს ფუთ პარკზე 7—8 ფუთი წყალია. ხშირად ზოგი მეპარკე ამასაც არა სჯერდება და ტომრებში ქვებს აყოლებს, რომ წონაში მეტი მოვიდეს. თუ ადგილობრივ გაიყიდა ეს პარკი ჰო. გამყიდვემა წაწყმინდა სული, მაგრამ მოგებული მაინც დარჩა (თუმცა მყიდველ-ექსპორტიორმა ბერძენ-სომეხმა კარგათ იცის ეს ამბავი და სამაგიეროდ ნაკლებ ფასებში ყიდულობს). ხოლო თუ გამყიდავი იძულებული შეიქმნა და უცხოეთში მოუხდა გაგზავნა პარკისა, მაშინ უცხოელსაკომისიო კანტორები ამ წყალსა და ქვებს, ზოგჯერ 30—40 ფუთს, ანგარიშში უწერენ, ხშირად ქვებს უკანვე უბრუნებენ და სენაკიდან მარსელ-მილანამდე გადატან-გადმოტანის ფასის გადახდა სჭირდებათ ჩვენს ბიძიებს. განა დასაჯერებელია რომ შარშანდელ უდაბნოსებურ პაპანაქება-გვალვაში პარკი კარგათ არ გამოხმობარიყო! მაგრამ წარმოიდგინეთ, რომ ზემოხსენებულ ზოგიერთ სოფლების პარკი წელსაც სველი აღმოჩნდა. ყველა ამ ბოროტ-მოქმედებას ჩვენ აქ არ მოვიყვანდით, რადგან ამაზე არა ერთხელ მიგვიქცევია ადგილობრივ მწარმოებელთა და მეპარკე ვაჭართა ყურადღება, მაგრამ რა ვქნათ როცა ჩვენ თვითონ ყოველ ღღე ჩაგვიჩინებს უცხოელი პარკის მყიდველი-მექარხნე „ქუთათური პარკი კარგია, მხოლოდ მეპარკე-ვაჭრები ბოროტებას ჩადიანო და სხვა.“ ამ შემთხვევაში იმათ დიდი იმედი აქვთ ჩვენებურ სამეურნეო ამხანაგობა-საზოგადოებისა და სხვა სპეციალურ დაწესებულება-ორგანიზაციებისა. იმათი აზრით ჩვენებური საზოგადო სამეურნეო ორგანიზაციების და სპეციალურ დაწესებულებათა შეერთებული ძალით უნდა მოწესრიგდეს როგორც პარკის ისე მეთ-

ბრეშუმეობის მთელი მრეწველობა-წარმოების საქმე.

წარსული წლის მებარეშუმეობის კამპანია წინა წლებთან შედარებით არ იყო ჩვენში რიგიანი. ცუდი ამინდისა და თესლის უვარგისობისა გამო პარკი ცოტა იყო, მაგრამ ნედლ პარკს სამაგიეროდ კარგი ფასი ჰქონდა. მთელ ამიერ კავკასიის 1909 წლის ჭიაობაში გამოყვანილი იქმნა 294,000 კოლოფი თესლი, მეტი წინა 1908 წელთან შედარებით 102,000 კოლოფით. მოყვანილი თესლიდან გამოვიდა პარკის მოსავალი 300,000 ფუთი, ანუ მისხალზე $6\frac{1}{2}$ გირვანქა ნედლი პარკი. ამ თესლისა და პარკის მოსავალი ამიერ-კავკასიის სხვადასხვა კუთხეებზე ასე ნაწილდება: ერევნის მხარეს (ნახიჩევანი-აკულისი და ორდუბათი) გამოყვანილი იყო 12,000 კოლოფი ან 72,000 მისხალი თესლი, რასაც გამოვიდა 15,000 ფუთი პარკი ანუ მისხალზე $8\frac{1}{2}$ გირვანქა; განჯის მხარეს (ნუხა-შუშა, აღდაში და სხვა) 129,000 კოლოფი ან 774,000 მისხალი, საიდანაც მიიღეს 124,000 ფუთი პარკი ანუ მისხალზე 6 გირვანქა; ბაქოს მხარეს (გოქჩა--შემახა და სხვა) — 35,000 კოლ.—210,000 მის.—36,000 ფუთი ანუ ერთ მისხალზე 7 გირვანქა პარკი. კახეთი, ზაქათალი და საინგილოში 13,000 კოლ.—78,000 მისხ.—15,000 ფუთი ანუ ერთ მისხალზე $7\frac{1}{2}$ გირვანქა. იმერეთის მხარეს (იმერეთი, გურია-სამეგრელო) — 84,000 კოლ. ან 504,000 მისხალი — 110,000 ფუთი ანუ ერთ მისხალზე $8\frac{1}{2}$ გირვანქა.

გურია-სამეგრელოსა და იმერეთისათვის $8\frac{1}{2}$ გირვანქა მოსავალი მისხალზე მცირე მოსავლად უნდა ჩაითვალოს, რადგან შუათანა გამოსავალი

აქ არის ხოლმე 10—11 გირვანქა. თუმცა სხვა ქვეყნების გამოსავალთან 11 გირვანქაც ცოტაა. საფრანგეთში მაგალითად შარშან ერთ მისხალ თესლზე გამოვიდა 19 გირვანქა პარკი (183,181 კოლ. თესლიდან 8,546,526 კილო* ნედლი პარკი); ოსმალის მხარეს ბრუსსაში— $16\frac{1}{2}$ —17 გირვანქა (168,076 კოლოფი თესლიდან 7,548,061 კილო); სპარსეთში კი მოვიდა მისხალზე $5\frac{1}{2}$ გირვანქა ნედლი პარკი. ხოლო ფასების მხრივ უფრო ცოტა განსხვავებაა. შარშან იმერეთ-გურია-სამეგრელოში პარკის ბაზრის გახსნისთანავე ზოგიერთი მსხვილი მეპარკე-ექსპორტიორი ცდილობდა ნედლი პარკის ფასი 11 მან. და 40 კაპეიკზე ზევით არ აწეულიყო, მაგრამ როცა ეს არ მოხერხდა, ყიდვა შესწყვიტეს. ნახევარი პარკობა რომ გათავდა, ე. ი. შუა სეზონში, პარკის ფასი 14 მან. 50 კაპიკამდე ავიდა უმთავრეს ბაზრებზე ხონსა და ქუთაისში. ამ დროს მოუსწრო მარსელ-მილანიდან ცნობამ, რომ პარკის (ნედლის) ფასმა აიწია და შესაძლოა ნედლ პარკს კარგი ფასი დაედოსო, განსაკუთრებით ყვითელ პარკს!.. ამის შემდეგ გამწარებული მეპარკე-ექსპორტიორები ხელახლა გამოვიდნენ ბაზარზე და დაიწყეს მწრაფლად ყიდვა. ფასმაც 15—16 მანეთამდე აიწია. ზოგან (ხონში) 17 მანეთიც მისცეს ფუთში. მაგრამ დახე იღბალს! პარკი მალე გამოილია და „მწუნისა აკლდებოდესო“ სწორედ ისე დაემართათ ჩვენს მსხვილ მეპარკეებს, რომლებმაც პარკიც შედარებით დიდ ფასებში იყიდეს და ნაკლები ღირსებისა, ნაბოლოვარა ჭიის გაკეთებული.

* კილო $2\frac{1}{2}$ გირვანქაა.

როგორც ზემოდ აღვნიშნეთ ზაფხუ-
ლი მეტად გვალვიანი დადგა, პარკი
აღრე გამოხმა (გარდა სამეგრელოს
მეაბრეშუმე სოფლების ზოგიერთ მე-
პარკე ვაჭრის პარკისა) და წინა წლებ-
ზე ორი-სამი კვირით უფრო აღრე იყო
წასაღებად მზად, მაგრამ ჩვეულებ-
რივ პარკის მყიდველი არსად სჩანდა.
როცა ხმელი პარკის გასაღების დრომ
ვანვლო, გამოირკვა რომ მსხვილ-ვაჭარ-
ექსპორტიორები და უცხოეთის საკო-
მისიო კანტორების აგენტები პარკის
ყიდვას არ აპირებენ წელს, ბევრი სხვა
მიზეზებიც ითქვა ხოლო უმთავრესად
იმაზე უთითებდნენ რომ უცხოეთში
ფასები ნაკლებიაო. აგვისტოს დამლევს
ბათუმში შეიკრიბნენ 40-მდე წვრილ მე-
პარკე-მწარმოებელნი და სოფლის საზო-
გადოებათა და ამხანაგობათა წარმომად-
გენელნი და გადაწყვიტეს: რადგან ექს-
პორტიორები პარკის ყიდვაზე უარს
არიან, შევკავშირდეთ და ჩვენ თვი-
თონ ვავგზავნოთ უცხოეთის ბაზარზე
პარკი, სადაც როგორც გამოირკვა სა-
შუალო ფასებზე მეტია (9 ფრ. 50 სან.
და ყვითელ პარკზე 10 ფრანკამდე
არისო კილო). აირჩიეს კომისია, რომ
მელსაც დაევალა რუსეთ-ჩინეთის ბათუ-
მის განყოფილებასთან და საურთიერთო
საზოგადოების გამგეობასთან პარკის
აფანსის (ბეის) შესახებ მოლაპარაკება
და პარკის ექსპორტის ტექნიკური
მოგვარება. სექტემბრის შუა რიც-
ხვებში ხელმეორედ შეიკრიბნენ პარკის
პატრონები, მოისმინეს ბანკის თანხ-
მობა, რომელიც ფუთ ხმელ პარკზე
44—45 მანეთს იძლეოდა ბეის.

საზოგადოდ შემოდებულია ხმელ პარ-
კში ბეთ მიეცემა არსებული ფასის $\frac{9}{10}$,
ე. ი. თუ ფასი 50 მანეთია ბეთ იძლევიან
45—46 მანეთს. ზოგ წვრილ-მეპარკეს

ნაკლებად უღირს პარკი და აღებულები
ხარჯებსაც ჰფარავს და 2—3 მანეთი
მოგებაც რჩება. ხელმეორედ დაა-
დასტურეს დადგენილება და შეუდ-
გნენ პარკის უცხოეთში გაგზავნის მო-
წყობას. მსხვილ-ექსპორტიორები და
უცხოეთის საკომისიო-კონტორების აგ-
ენტები ამ გარამოებამ ცოტა შეაფუ-
ცხუნ-შეაფიქრიანა და ერთმანეთთან
მოლაპარაკების შემდეგ გამოაცხადეს
42 მანეთი ფუთი ხმელი პარკის ფასი.
ამდროს უცხოეთიდან ჩამოვიდა კი-
დედ ერთი პარკის მყიდველი, რომ
მელმაც მოუმატა ფასს და კაი ძალი
პარკიც იყიდა. ამნაირად ხმელი პარ-
კის ფასი წელს 44—50 მანეთამდე ავი-
და ადგილობრივ ბაზარზე. როგორც
ზემოთ აღვნიშნეთ 300,000 ფუთი ნე-
დლი პარკი მოვიდა ამიერ კავკასიაში,
ანუ 100,000 ფუთი ხმელი პარკი. აქედან
70,000 ფუთი დარჩა ადგილობრივად
ნუხა-შუშის და ნახეჩევან-ორდუბათის
ძაფის ამოსახვევ 7 ქარხანის საქარო-
ებისათვის და 30,000 ფუთი კი გაფი-
და უცხოეთში მარსელსა და მილანის
ბაზარზე. გატანილი პარკის $\frac{9}{10}$ ეკუთვ-
ნის გურია-სამეგრელოს და იმერეთის
მეპარკე ვაჭრებს-ექსპორტიორებს, რომ-
მელთა რიცხვებში ურევია ბევრი წვრი-
ლი მეპარკე-მწარმოებელი, რომელიც
ასი ფუთის და უფრო ნაკლების პატ-
რონია. ამნაირად ამ უკანასკნელ წლე-
ბში სამეურნეო ამხანაგობათა წახალი-
სება-მიბაძვით თუ სხვა მიზეზით პარ-
კის აღებ-მიმცემობა ჩვენში ძლიერ
დაწვრილმანდა, **გადემოკრატდა**. პარ-
კის ექსპორტი დაიწყო წვრილ-ვა-
ჭარ-მწარმოებელმაც. მსოფლიო ბაზა-
რზე გამოვიდა თავისი საქონლით და
საკუთარი წულითა და ჩოხით. ზოგ მათ-

განს რუსულ-ფრანგულათ კი არა ქართულათაც ვერ მოუხერხებიათ ტომრებზე რიცხვების აღნიშვნა და ნახშირით დაუსვამთ რაღაც ჯვარედინები! ზოგნი იმისთანა მიყრუებულნი სოფლებიდან არიან, რომ წერილსაც ვერ მიაწვდი კაცი, რომ აცნობო ბაზრის ფასების-მდგომარეობა. უფრო კულტურულ მიწერ-მოწერაზე ტელეგრაფებით ხომ არა გვეთქმის რა. გურია-სამეგრელოს მივარდნილი სოფლები კი არა საქართველოს მანჩესტერი-ლიონი—**ხონი**—არსებობს სადმე თუ არა, ესეც კი არ იცის აქ საფრანგეთ-იტალიის ფოსტა-ტელეგრაფის დაწესებულებამ. არაფერი პატიოსნება ბატონო სწორედ მაგი ფრანგ-იტალიელ ფოშტის მხრივ! ხონის ახლო მახლო სოფლებიდან წელს უკანასკნელი 100,000 კილო ხმელი პარკი წვეიდა მარსელში და მილანში, ბევრი ჩვენი ვაჭრის შვილი ხონის გიმნაზიაში კურს დამთავრებული მიდის უცხოეთში სწავლის გასაგრძელებლად, მაგრამ მაინც არა გვეშველა რა. ვაჭრები გაწვალებულნი არიან რომ „პერევიდებს“ ტელეგრაფით ვერ უგზავნის ჩვენი ბანკი კრედიტონებს. თუმცა პარკის აღებ-მიცემობის „გადემოკრატება“ და მსოფლიო ბაზარზე წვრილი-ვაჭ-მწარმოებლის გაპოსვლა სასიხარულოა და სასარგებლო, მაგრამ აუცილებლად საჭიროა რომ ეს ახალი ექსპერტიორები უფრო მეტის ყურადღებით ეკიდებოდნენ პარკის გამოხმობა-გადარჩევის საქმეს; ერთმანეთზე გავლენა უნდა იქონიონ, რომ რაიმე ბოროტ-მოქმედებით მთელი რაიონის პარკს სახელი არ გაუტყდეს. პარკის აღებ-მიცემობა სრულიად განსაკუთრებულ მრეწველობას წარმოადგენს და

მყიდველ-გამყიდველისაგან უფრო განსაკუთრებულ გამოცდილებას მოითხოვს, ვიდრე სპიჩკა-შაქარის და შავიქვა-სიმიდის ყიდვა-გაყიდვას უნდა! ავიღოთ თუნდა ის რომ არცერთმა ჩვენგანმა არ იცის თავის პარკის არც წონა და არც მისი თვისება (დაფის გამოხვლის რაოდენობა). ვყიდულობთ და ვყიდით ალაღბედათ! გვატყუილებენ — ვატყუებთ!.. აი ჩვენი ცოდნა და გამოცდილება! განა ჩვენს „ახალს ექსპორტიორებს“ შარშან არ ჩაპჩინებდნენ, პარკი კარგათ გამოახმე-გადაარჩიეთო! მაგრამ აი ანალიზით როგორი გადარჩეული გამოდგა ერთი, სხვაზე უფრო გამოცდილი ექსპორტიორის კარგი შედარებით და დიდი პარტიის პარკი: 70 ტომრის პირველი ხარისხის პარკიდან ერთ შემთხვევაში ერთი კილო დაფი ამოვეიდა 3,5917 კ. პარკიდან, ე. ი. დაახლოებით ერთ გირვანქა დაფს მოუნდა 3¹/₂ გირვანქაზე ცოტა მეტი პარკი; მეორე შემთხვევაში იმავე პარტიის 50 ტომრის I ხარისხის პარკიდან ერთი კილო დაფი გამოვიდა 3, 7445 კილოდან, ე. ი. უფრო მეტი პარკი მოუნდა; ან და: 50 ტომრის II ხარისხის პარკიდან პირველ შემთხვევაში ავიდა ერთი კილო დაფი 3,9566 კ. პარკიდან; მეორე შემთხვევაში 25 ტომრის II ხარისხის პარკიდან 4,3482 და სხვა.

რიგიანათ გადარჩეული მხოლოდ ნაწილი იყომთელი პარტიისა და დანარჩენში კი ერთი II ხარისხში მესამე, მეოთხე და მეხუთე ხარისხის პარკი! თითქმის ყველა ექსპორტიორის პარკს დააკლდა წონაში! ზემოხსენებულ რაიონების პარკს 5—7 ფუთი დააკლდა 100 ფუთზე. ბევრმა ფასებსაც ვერ შეურჩია

დრო და ანგარიშობას (сметуляция) | ლევიდან მარტის 3-მდე იყო მარსელ-
გამოეკიდა. მაგალითად ნოემბრის დამ- | მილანის ბაზარზე შემდეგი ფასები:

ქუთაისის პარკი იყო მარსელში—მილანში—ნუხა-შუშის ყაჭის ძაფი.

3	დეკემბერს	9 ფრ.	10 სან.—8 ფ.	90 სან.—9 ფ.	25 სან.—9 ფ.	10 სან.—8 ფ.	20 სან.
14	"	9 ფრ.	10 სან.—8 ფ.	90 სან.—9 ფ.	25 სან.—9 ფ.	10 სან.—	"
22	" იმატა	9 ფრ.	9 სან.—9 ფ.	25 სან.—9 ფ.	35 სან.—9 ფ.	40 სან.—	"
1	იანვ. იგივეა	"	"	"	"	"	"
7	" დაიწია	9 ფრ.	15 სან.—9 ფ.	" სან.—9 ფ.	10 სან.—9 ფ.	25 სან.—	"
14	"	9 ფრ.	10 სან.—8 ფ.	90 სან.—9 ფ.	" სან.—9 ფ.	15 სან.—	"
21—22	"	8 ფრ.	90 სან.—8 ფ.	75 სან.—8 ფ.	90 სან.—9 ფ.	" 8ფ. 25ს.—8ფ.	30ს.
29	"	8 ფრ.	85 სან.—8 ფ.	60 სან.—8 ფ.	85 სან.—8 ფ.	90 სან.—	"
4	თებერვალს	8 ფრ.	85 სან.—8 ფ.	60 სან.—8 ფ.	85 სან.—8 ფ.	90 სან.—	"
7	"	"	"	"	"	"	"
14	"	"	"	"	"	"	"
22	" დაიწია	9 ფრ.	10 სან.—8 ფ.	80 სან.—9 ფ.	10 სან.—9 ფ.	25 სან.—	"
3	მარტს	9 ფრ.	20 სან.—9 ფ.	" სან.—9 ფ.	" სან.—9 ფ.	40 სან.—	"

(გაგრძელება იქნება) ი. ქრთათელაძე

საქლავი მინდვრის გამართვა და ხელოვნური სასუქების გამოცდა

(გაგრძელება)

როდესაც თქვენ შეადარებთ ერთ-მანეთს № I და IV, და II და III ნაჭრების საშუალო მოსავალს, მაშინ ცხადად დაინახავთ ხელოვნური სასუქების მოქმედებასაც.

ც და № 2.

ეს მეორე ცდა გიჩვენებთ თუ რა უფრო ესაჭიროება ზედაგს—კალი, ფოსფორის სიმუჯე თუ აზოტი?

მიწას დაჰყოფთ 16 სწორე ნაჭრებად.

1	16	5	12
2	15	6	11
3	14	7	10
4	13	8	9

ნაჭრებს № 1 და 9 არ მოაყრით სასუქს.

" " 2 და 10 მოაყრით ყველა უმთავრეს სასუქებს, ისე როგორც ნაჩვენებია № 1 ცდაში.

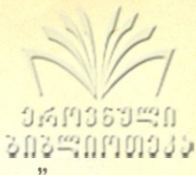
- " " 3 და 11 ყველას გარდა კალისა.
- " " 4 და 12 ყველას გარდა ფოსფორის სიმუჯისა.
- " " 5 და 13 გარდა აზოტისა.
- " " 6 და 14 მოაყრით მარტო კალის.
- " " 7 და 15 მოაყრით მარტო ფოსფორის სიმუჯევს.
- " " 8 და 16 მოაყრით მარტო აზოტს.

მოსავალი № 1 და 2 რომ შეადაროთ, ნახავთ თუ რა მოქმედება იქონიეს მოსავალზე ერთად ყველა უმთავრესმა სასუქებმა.

№ 2 და 3 გაჩვენებთ თუ რა მნიშვნელობა ექმნება თქვენი მიწისათვის ფოსფორის სიმუჯევს და აზოტს.

№ 2 და 4—რა მნიშვნელობა ექმნება აზოტის და კალის სასუქებს.

№ 2 და 5—რა მნიშვნელობა ექმნებათ ფოსფორის სიმუჯევს და კალის სასუქს.

№№ 6, 7, 8 გაჩვენებენ თუ რა გავლენას იქონიებენ მოსავალზე ცალ-ცალკე კალი, ფოსფორის სიმუხვე და აზოტი.

ვინემ საცდელი მინდვრის გამართვას შეუდგებოდეთ, პირველად საჭიროა დარწმუნდეთ კირი იმყოფება თუ არა თქვენ ზედადგში. ამისათვის კმარა აილოთ ცოტაოდენი მიწა და ზედ ცხარე ძმარი დაასხათ, თუ მიწამ შიშინი დაიწყა, ეს იმას გაჩვენებთ, რომ კირი ყოფილა მიწაში. წინააღმდეგ შემთხვევაში საჭირო იქმნება მიჰმართოთ რომელიმე ქიმიურ ლაბორატორიას: თუ ქიმიურმა ანალიზმა 0,2 ან 0,30/0 კირი აღმოაჩინა კმარა, თუ არა და თქვენ იძულებული იქმნებით კირი მოაყაროთ მიწას, ისე როგორც ზევით მოვიხსენიეთ.

ამნაირად როდესაც საცდელ მინდვრს რიგიანად მოაწყობთ, მაშინ შეგეძლებათ ყოველ თქვენ კითხვაზე სწორე პასუხი გაიგოთ.

ც და № 1.

როცა გინდათ გაიგოთ შეიძლება თუ არა ხელოვნური სასუქების დახმარებით კარგი მოსავალი მიიღოთ რომელიმე ნაჭერ მიწაზე, უნდა ჯერ სცადოთ მიწა—აილოთ 60 კვ.-საყენი და გაჰყოთ ოთხ თანასწორ ნაჭრად.

ნაჭერი I	ნაჭერი III
ნაჭერი II	ნაჭერი IV

ნაჭრებს № I და IV სასუქს არ მოაყრით.

II და III შეახმარებთ სათითაოდ ყველა უმთავრეს სასუქებს ასე:

თუ მძიმე მიწაა:

ს.-ფოსფატი (13—14⁰/0) .. 24 გირვ.

30⁰/0 კალის მარილი 6
გვარჯილა 5 "

თუ მსუბუქია:

ტომასშლაკი (16—17⁰/0) .. 36 გირვ.
კაინიტი 36 "
გვ რჯილა 8 "

ანუ:

ტომასშლაკი (16—17⁰/0) .. 36 გირვ.
კაინიტი 36 "
სისხლის ფქვილი 10 "

ც და № 3.

ეს მესამე ცდა გიჩვენებთ თუ რა წონით უნდა შევხმაროთ ხელოვნური სასუქები, რომ მეტნაკლები არ მოუვიდეს მიწას?

ადგილი უნდა დაიყოს 8 თანასწორ ნაჭრათ და გააპატიოთ ასე:

თუ მძიმე მიწაა:

- № 1 და 5 სასუქს არ მოაყრით.
- " 2—6 მისცემთ სუპერფოსფატს (13—14⁰/0) .. 30 გირ.
- კალის 30⁰/0 10 "
- გვარჯილას 10 "
- " 3 და 7 ს.-ფოს. (13--14⁰/0) . . . 24 "
- კალისი 30⁰/0 6 "
- გვარჯილას 5 "
- " 4 და 8 ს.-ფოს. (13 - 14⁰/0) 15 "
- კალის 30⁰/0 4 "
- გვარჯილას 3 "

თუ სუბუქი მიწაა მაშინ:

- № 1—5 სასუქს არ მოაყრით.
- " 2—6 ტომასშ. (16--17⁰/0) 36 გირ.
- კაინიტს 36 "
- გვარჯილას 16 "
- " 3—7 ტომას. (16—17⁰/0). 28 "
- კაინიტს 28 "
- გვარჯილას 5 "
- " 4—8 ტომას. (16—17⁰/0). 24 "
- კაინიტს 24 "
- გვარჯილას 3 "

მონილია სოკო

ამ ცდაში როგორც პირველ ისე მეორე შემთხვევაში თქვენ შეგიძლიანთ 30 0/0 კალის მარილის მაგივრათ ახმართ 40 0/0 კალის მარილი, მხოლოდ მაშინ ასე მოაყრით: № 2--6=7¹/₂ გირ., 3 და 7=4¹/₂ გირ., 4 და 8=3 გირ.

ც და № 4

ეს მეოთხე ცდა გიჩვენებთ თუ რა და რა გვარი ფოსფორის სიმკავეის ანუ კალის სასუქები უფრო სასარგებლო იქნება მიწისათვის?

ამისათვის ადგილს გაჰყოფთ 10 ნაქრათ:

ნაქრებს № 1—6 სასუქს არ მოაყრიით.

„ 2—4 სუპერფოსფატს 13—14⁰/₀... 24 გირ. *)
კალის 30⁰/₀..... 6 „
გვარჯილას..... 5 „

3—8 ს.-ფოს 13—14⁰/₀.. 24 „
კაინიტს 15 „
გვარჯილას 5 „
4—9 ტომას. 15—17⁰/₀.. 24 „
კალის მარ. 30 0/0. 6 „
გვარჯილა..... 5 „
5—10 ტომასშ 16—17⁰/₀ . 24 „
კაინიტი..... 15 „
გვარჯილას 5 „

თუ საცდელ მინდორზედ კართოფილი გაქვთ დათესილი, მაშინ ყველა შემთხვევაში კაინიტის მაგიერ უმჯობესია 30⁰/₀—40⁰/₀ კალის მარილი ახმართ. თუ ქერია ანუ ქარხალი, მაშინ ამათთვის კაინიტი იხმარება, რადგან კაინიტი უფრო უკეთ მოქმედობს ქერზედ და ქარხალზედ, ვიდრე 30⁰/₀—40⁰/₀ კალის მარილები.

გაყოფილი ნაქრებისა.	სასუქები.		რა დროს შეზარეთ სასუქები.	დათესვის დრო.	მომკის დრო.	რა მოსავალი მისცა თითოეულმა ნაქერმა.				სხვადასხვა შენიშვნები.
	სახელი სასუქისა.	რამდენი მოაყარეთ.				ფუთი.	გირ-ვანკა.	ფუთი.	გირ-ვანკა.	

გ. ნახსოვიშვილი

მონილია სოკო

ეს სენი თითქმის ყველგან არის გავრცელებული. მონილიათი ხდება ავად ვაშლი, კომში, ქლიავი, ბალი, ალუბალი. დაავადებული ნაყოფი აღარ იზრდება, ღებება და გარედგან თეთრი ობივით სოკო ეკიდება. ასეთი ნაყოფი

ანი ან ცვივა ძირს ან ხმება და მეორე გაზაფხულამდე რჩება ხეზე. გაზაფხულზე სოკოს მტვერი იშლება და სენი სხვა ხეებზედაც გადადის. მონილია უფრო ნოტიო ადგილებში იკიდებს ფეხს. ალუბალი თითქმის მთელ ქართლშია ავად ამ სენით. გაზაფხულზე, როდესაც ალუბალი დაიყვავილებს და ნაყოფს გამოისახავს, ნორჩი ტოტები ყვავილით და ნაყოფით ჯერ ჭკნენ

*) ამ ცდაში 30⁰/₀ კალის მარილის მაგიერ შეიძლება ახმართ 40⁰/₀ კალის მარილი, მხოლოდ თითო ნაქერი არა უმეტეს 4¹/₂ გირვანკისა.

ბა, თითქოს ყინვას მოუწვავსო, მერე ყვითლდება და ხმება. ასევე ემართება ბალს, თუმცა ეს უკანასკნელი უფრო ღონიერია ალუბალზე.

ბევრნი შეცდომით ყინვას აბრალებენ ამ მოვლენას, მაგრამ სცდებიან. შარშან, 1909 წ. 11 აპრილს დათრთვილა, ალუბლის ყვავილი გაუშლელი იყო და ამ თრთვილმა ვერაფერი ავნო ვერც ალუბალს და ვერც ქლიავსა და ბალსა, რომლის ყვავილიც ზოგი გაშლილი იყო, ზოგიც გაუშლელი. 11 აპრილის შემდეგ თრთვილი აღარა ყოფილა, ალუბალი გაიშალა, ნაყოფიც გამოისახა, ზოგი ქინძისთავის ოდენიც გახდა და აპრილის ბოლო რიცხვებში უცებ გაყვითლდა, გაქკნა და გახმა. ამასთან ის ხეები, რომლებსაც წამალი მოხვდათ, უვნებლად გადარჩნენ, კარგად მოისხეს და ნაყოფიც დამწიფდა. მაშასადამე აქ ყინვა არაფერ შუაში იყო. აშკარადა სჩანდა, რომ ხარალი მონილია სოკოს ბრალი იყო.

წამლობა შემდეგია: ვაშლს, ქლიავს, კომშს და ატამს შაბიამანი უნდა შეასხუროთ წელიწადში სამჯერ: შემოდგომით, როდესაც ფოთოლი გასცივია; ადრე გაზაფხულზე, როდესაც კვირტი გამოიბერება და მესამეთ, როდესაც ვაშლის ნაყოფი კაკლის ოდენა გახდება. ბალსა და ალუბალს შემოდგომაზე

ხმელი ტოტები მთლად უნდა შეექრას დანით ან მაკრატლით და დაიწვას. შემდეგ ეწამლოს. წამალი ასე მზადდება: ერთ ვედრა წყალში ერთი გირვანქა შაბიამანი გაიხსნება და მერე ნახევარი გირვანქა კირი მიემატება. კირი ახალი დამწვარი უნდა იყოს. ქვაკირი ცალკე დაიშლება, გაიცრება და წყალში გაიხსნება; შემდეგ კირწყალი შაბიამნიან წყალს უნდა დაესხას ცოტ-ცოტა და თან შაბიამნს ჯოხით დაერიოს. წამალი უნდა გაკეთდეს ხის ან თიხის ქურქელში და ვერმორელის ან სხვა აპპარატით ესხუროს ხეებს. ხის ძირები და დაბალი მომსხო ტოტები უმჯობესია ჩოთქით ან ჯოხზე დახვეული ტილოთი შეილესოს იმავე წამლით, მხოლოდ ამ შემთხვევაში კირი მეტი მიეცემა, ასე ერთ ვედრა წყალს ერთი ან ორი გირვანქა კირი. რომ წამალი უფრო კარგად დაადგეს ხეებს, უმჯობესია ერთი მერვედი გირვანქა შაქარი მიემატოს წამალს.

ეს წამალი ხის ხავსსა და ობსაც კარგადა სპობს.

მესამე შესხურების დროს, როდესაც ხე მთლად შეფოთლილია, შაბიამანი ნაკლები უნდა მიეცეს, ასე ვედრა წყალს ნახევარი გირვანქა შაბიამანი და 3/8 გირვანქა კირი.

გ. თაქთაქიშვილი

ე ბ ა - ე უ რ ა

(**პურის ძირთან მდებარე ჯირკვლების ანთიზა**)

ყურის ძირთან, ყბის ქვეშ, ენის ქვეშ და ლოყებზედ ცხოველს ეგრედწოდებული **სანერწყვე** ჯირკვლები აქვს. ასეთი სახელი ამ ჯირკვლებს იმიტომ

აქვთ, რომ აქა მზადდება ნერწყვი, რომელიც პატარა მილების საშუალებით გროვდება პირში. ნერწყვის ჯირკვლებისა და პირში მოფენილი ლორწოინი კანის წყალობით რომელიც ეგრეთვე ნერწყვს ამზადებს, პირი ნია-

დაგ სველია. ამ ჯირკვლებში უფრო მსხვილი და ავადმყოფობის დროს მეტი ტკივილების გამომწვევი ყურის ძირთან მდებარე ჯირკვლები არიან და ყურადღებაც მომეტებულად ამათ უნდა მივაქციოთ. ეს ჯირკვლები ხშირად ხდებიან ავად ანთებით, რომელიც უფრო სხვა ავადმყოფობით გამოიწვევა ხოლმე (მაგ. პირის, საყლაპავის და ყელის ანთება შეიძლება ჯირკვლებზედაც გავრცელდეს). გამოიწვევენ ყბა-ყურას აგრედვე ზოგი გადამდები ავადმყოფობანიც როგორც მაგალითად: ციმბირის ქირი, ძაღლის ქირი და სხვა.

ზოგჯერ კი ყბა-ყურას სრულებით არავითარი დამოკიდებულება არა აქვს სხვა ავადმყოფობასთან.

ყბა-ყურა გადამდები ავადმყოფობაა. ერთი ავადმყოფიდან შეიძლება მთელ ჯოგს, ნახირს მოედოს. ამბობენ, ყბა-ყურა ადამიანისაგანაც გადაედება ცხოველსაო. თუ ეს ასეა, მაშინ ისიც შესაძლებელია, რომ ცხოველებისაგან ადამიანზე გადავიდეს. ყბა-ყურა უმეტესად ახალგაზრდა ცხოველებს ხვდება, თუმცა მოზრდილებიც ხდებიან, ამით ავად.

ყბა-ყურას გამომწვევი მიზეზი მიკრობებია, პატარა, წვნიკი ცხოველები, რომელთ დანახვა შეიძლება მხოლოდ შეიარაღებული თვალით (მიკროსკოპით). ეს მიკრობები შეუძვრებიან ცხოველს ყურის ძირთან მდებარე ჯირკვლებში, ბინავდებიან აქ და საზრდობენ. რა გზით ჩნდებიან ეს მიკრობები ამ ჯირკვლებში, ჯერ გამოკვლეული არ არის, ხოლო შეგვიძლიან ვიფიქროთ, რომ ისინი შეცოცდებიან ხოლმე ჯირკვლებში იმ მიღებით; რომლებითაც ნერწყვი გამოდის პირში.

თავდაპირველად ავადმყოფობა იწყობა ჯირკვლების უბრალო დასიებით და სიცხის მიცემით. მერე სიმსივნე თანდათან მატულობს, იზრდება და ვრცელდება მთელი ყბის ქვეშ. ხან ყბის ქვეშ მდებარე ჯირკვლებიც სივდებიან. გარეთა კანი ძალზედ იჭიმება, ცხოველი გამოშტერებული სდგას, კისერი სტკივა, ვეღარ ანძრევს და გაშეშებულივით აქვს.

ხშირად ამ ავადმყოფობის დროს მამალ ცხოველს საზარდულები უსივდება, ხოლო დედალს—ძუძუები. ცხოველს სიარული ეძნელება, დადის გალახული, მადა ეკარგება, სუსტდება, სიცხე მომატებული აქვს.

ავადმყოფობა ახალგაზრდა ცხოველებს უფრო ადვილად გაუვლის ხოლმე, ხოლო ხნოვანი ცხოველი კი ამ სატკივრის დროს ზოგჯერ დიდ ტანჯვაშია, ხან მთლად იკოდება, ისე რომ გამრავლების უნარს სრულიად ჰკარგავს. როცა ჯირკვლებზედ სიმსივნე იწყებს დაცბრომას, საზარდულებზედაც ან ძუძუებზედაც ცბრება, ასე რომ სიმსივნე ყველგან ერთ დროს იკარგება და ცხოველი რჩება.

ექიმობა. ავადმყოფობის დასაწყისში ქაფურის მალამო ან ვერცხლის წყლის ნაცრის ფერი მალამო ცალ-ცალკე ან ერთიმეორეში თანაბრად არეული რომ წაუსვათ ჯირკვლებზე და მერე კისერზე თბილი რამე შემოაფინოთ, საკმარისია. (ამ მალამოს მაგივრად შეიძლება იოდის ტინქტურა იხმაროთ, ან ქაფურის ზეთი, ან იოდინი კალის მალამო, ან ნავთი).

შეგვიძლიან ამ საშუალებების მაგიერ ვიხმაროთ კომპრესი. *)

*) კომპრესის გაკეთება იხილეთ ჩემ წერილში, „მისაველი“, № 3.

თუ სიმსივნე არ დაცხრა, მაშინ ვიხ-
მართ თბილ სადებელს, რომელსაც გა-
ვუკეთებთ ასე: რამოდენჯერმე მოკე-
ცილ ტილოს, ან ბამბას, ან დაჩეჩილ
კანაფს დავასველებთ თბილ წყალში
(რომელიც იქნება ადამიანის სხეულზედ
უფრო თბილი), გავწურავთ ცოტათი და
შემოვაფენთ გასიებულ ადგილს.

თბილ სადებლებს აკეთებენ კიდეც
სხვანაირადაც: სელის თესლს ან ქა-
ტოს, დაასხამენ მღულარე წყალს, მო-
ფაფავენ სქლად და წაუსმენ სქლად
მჩვარზედ, ზევიდან კიდეც მჩვარს დაა-
ფენენ და მერმე შემოადებენ გასიე-
ბულ ადგილს და შეუხვევენ.

ამ თბილი სადებლებით სიმსივნე ან
დამწიფდება, ან დაცხრება.

დამწიფებულმა სიმსივნემ თუ დიდხ-
ნანობამდის თავი არ გაიკეთა, შეიძლე-
ბა გავქრათ, ხოლო ძლიერ დიდი
სიფრთხილე კი გვმართებს: ამ ადგილებ-
ში, მხხვილისისხლის მილები და ნერ-
ვები აქვს ცხოველს, რომელთ გა-
დაჭრით ცხოველი დასახიჩრდება. ამი-
ტომ უმჯობესია საქმე ბუნებას მივან-
დოთ, განვაგრძოთ კიდეც თბილი სა-
დებლების ხმარება და მოვუცადოთ რო-
ცა თვითონ გამოიჩრწყვება. იარა უნდა
მოვბანოთ ხოლმე კარბოლიანი წყლით
(12 წვეთი I ჩაის სტაქან წყალში) ან
კრეოლინიანი წყლით (I ჩაის კოვზი I
ბოთლ წყალში).

გრ. ცხადაძე.

საქურადღებო ცნობები

ადრეულა კართოფილი. ადრეულა კარ-
თოფილი როცა პირველად ჩნდება ბაზარში
გირვანქა 20—25 კაპ. ღირს. ჩვეულებრივ
კართოფილი კი შემოდგომაზე 1¹/₂—2 კ. იყი-
დება გირვანქა და გაზაფხულზე 3 კაპეიკათ.

ამ ფასებიდან აშკარად სჩანს რამდენად სა-
სარგებლო უნდა იყოს ადრეულა კართოფი-
ლის მოყვანა.

ადრეულა კართოფილი რამდენიმე ჯიშია:
„ექვისი კვირის“ ანუ **„თხილა“** კართოფილი,
რამელიც შემოდის ექვისი კვირის განმავლო-
ბაში, ბერძნული თხილის ოდენაა და ტფი-
ლისში მაისშივე ჩნდება ბაზარში. ეს ჯიში
ყველაზე ადრეულაც არის, გემოც მშვენიე-
რი აქვს, მაგრამ სამწუხაროდ მოსავალი ცო-
ტა იცის.

„თხილა“ კართოფილზე უფრო ადრე შე-
მოდიან: **„ციტაური,“** **„მარგალიტა“** **„მკა-
თათფუჩა“** და **„მოწითალო.“** ამათში პირ-
ველი სამი ჯიში კარგი გემოსიც არიან, მო-
სავლიც კარგი იციან, ხოლო სიცივისა ძა-
ლიან ეშინიანთ. „მოწითალო“ კი სიცივე-
საც კარგა იტანს, მოსავალიც უხვი იცის,
მხოლოდ გემოთი ზემო ღნიშნულ ჯიშებს
ჩამოურჩება. სათესლეთ ადრეულა კართო-
ფილს შემოდგომითვე გადაარჩევენ და ინა-
ხავენ ბნელ სარდაფში მალა ფიტრებზე გა-
ფენილს, როგორც ხილს გაფენავენ ხოლმე
შესანახათ. შემდეგ იანვრის პირველ ნახევარ-
ში ჩააწყობენ ამ კართოფილს ყუთებში ან

კალათებში ისე რომ, როცა კართოფილი
გაღვივდება, ღვივი ზევით იყურებოდეს. ამ-
ნაირად ჩაწყობილს კალათაში კართოფილს
დააყრიან ზემოდან ხის ნახერხს ან კომპოსტს.
ღან დასდგამენ კალათებს სადმე გრილ ადგილ-
ში რომ სინათლე ხვდებოდეს. 4—6 კვირამ-
დე კართოფილი გაღვივდება კალათებში და
თებურვლის ან მარტის დამდეგს გადაირგვებ-
ნიდაგში ყულრა ადგილზე. ნიადაგი, რასაკვირ-
ველია, კარგა უნდა იყოს გაპატივებული.

კართოფილი ღრმად არ უნდა ჩაირგას. წაყ-
რილი ზემოდან მიწა უნდა იმდენი იყოს მხო-
ლოდ, რომ შიგ გაშლილმა ფესვებმა ამოსუ-
ლი ყლორტები მცენარისა დაიმაგრონ. კარ-
თოფილი გადარგვის შემდეგ გასაკვირვალ-
მაღე ამოიყრის ხოლმე ახალ ყლორტებსა და
ფოთლებს.

როცა ყლორტები დაიზრდებიან ერთი გო-
ჯის სიმაღლე, მცენარეს უნდა მიწა შემოე-
კოკბოს. შემოკოკებული მიწა იფარავს ნორჩ
ყლორტებს სიცივისაგან. თუ ყინვებია მოსა-
ლოდნელი, უნდა მცენარეს ყლორტები მთლად
ჩაემალოს ჭაკოკებულ მიწაში. კართოფილს
ყლორტები და ფოთლები მთლად დაფარება
ზემოდან მიწით მაგრამ ამით მცენარეს არა უშავს
რა, თუ მეტადრე ამ მიწას ისევ ვადახდით, რო-
ცა მოთბება და ყინვების შიში აღარ იქნება.

რედაქ.-გამომცემელი ვ. ი. რუხილაძე.